

© Sally Mann. Courtesy Gagolian Gallery. "Shiva at Whistle Creek", 1992

Sally Mann

Ανευλήβεια και τελειότητα...

Το θεματικό υλικό της Sally Mann αγκαλιάζει το καθημερινό, αυτό που η ίδια αποκαλεί «τέχνη κάτω απ' τη μύτη μου»: την οικογένειά της, τον τόπο της, την ιστορία της... όμως η ματιά της στέκεται πάνω τους με ασυνήθιστες προθέσεις - κριτικές, σουρεαλιστικές, ρομαντικές - και τα βυθίζει στις ανησυχητικές αφηγήσεις που γοητεύουν τους θεατές της εδώ και τέσσερις δεκαετίες. Την τέχνη της υποβάλλουν η φύση, η φευγαλέα ομορφιά, ο χρόνος που περνά, η αγάπη, και τα μεγαλειώδη θέματα της περιπέτειας, της θνητότητας και του ερωτισμού που τα συνοδεύουν.

L.D.

© Sally Mann. Courtesy Gagosian Gallery . "Amanda and the Sunray", 1983

Ένα πολύπτυχο και σημαντικό καλλιτεχνικό έργο

Η εικονογραφία της Sally Mann είναι σταθερά ατμοσφαιρική και συγκινητική σε οπτικό επίπεδο, αποκτά πρόσθετη συναισθηματική δύναμη από το γεγονός ότι η φωτογράφος προβάλλει με συνέπεια τον εαυτό της πάνω στην εμπειρία. Ταιριαστό παράδειγμα, η τελευταία της δουλειά, "Proud Flesh" («Περήφανη Σάρκα»), μια προσωπική, στοχαστική μελέτη του συζύγου της, Larry.

Σε μια ασυνήθιστη αντιστροφή των ρόλων των δύο φύλων, η δουλειά αυτή αποκαλύπτει καλλιτέχνη και αρσενική μούσα να εργάζονται δίπλα - δίπλα σ' έναν διάλογο που εκθέτει και τους δύο. Μοιράστηκε μαζί μας τις σκέψεις της γι αυτή τη νέα συλλογή:

«Ο Larry κι εγώ αποδουθήκαμε στο έργο να εξερευνήσουμε τι σημαίνει να μεγαλώνουμε, να αφήνουμε το ηλιόφως να πέφτει αισθησιακά πάνω σε μια μορφή ακόμη όμορφη, και να περνάμε ξανά ήσυχα απογεύματα μαζί. Χωρίς τηλέφωνο, χωρίς παιδιά, με δυο δάχτυλα μπέρμπον, με τη μυρωδιά των κημικών, οι δυο μας ακόμη ερωτευμένοι, ακόμη επί το έργο».

«Χωρίς παιδιά»... άθλιος πιο αξιοσημείωτος γι' αυτή τη γυναίκα απ' ότι για άλλες. Αν και ήταν ήδη πεπειραμένη φωτογράφος, απέκτησε ξαφνικά φήμη το 1992 με μια εντυπωσιακή και προκλητική ομάδα φωτογραφιών που απεικόνιζαν αυτά τα παιδιά, τις τελετουργίες, τα παιχνίδια, τα ατυχήματα και τις συμφορές τους. Συχνά ποζάροντας γυμνά ως στοιχείο του φυσικού τους περιβάλλοντος, κατείχαν μια παραλυτική αισθησιακότητα, προϊόν της εγγενούς τους χάρις και του εξαισίου χειρισμού που επιφύλαξε η φωτογράφος στο υλικό της.

Η σειρά, που εκδόθηκε από την Aperture, με τίτλο "Immediate Family" («Στενοί Συγγενείς»), βρέθηκε ταχύτατα στην κορυφή των πωλήσεων, φέρνοντας στη φωτογράφο τις θερμές επιδοκιμασίες του διεθνούς κοινού, ενώ συγχρόνως την κατέκλισε με ένα κύμα επικρίσεων, που περιλάμβαναν κατηγορίες για παιδική πορνογραφία και παραμέληση.

Με τον καιρό, η Mann επέτρεψε να κυριεύσουν το έργο της τα αγροτικά φόντα, που είχαν αποτελέσει τη βάση για τους, ενήλικες πλέον, πρωταγωνιστές της. Άρχισε να επικεντρώνεται στις υποβλητικές εκτάσεις γης που περιέβαλλαν το σπίτι της.

Και πάλι αυτές οι εικόνες ήταν συναισθηματικά φορτισμένες, αυτή τη φορά από το βάρος του παρελθόντος του αμερικάνικου Νότου, κι από την εγγύτητα της Mann σ' αυτό. Φωτογράφησε πεδία μαχών, τόπους ποτισμένους με αγώνες και με τον ιδρώτα των σκλάβων, σημεία κηλιδωμένα με λιντσαρίσματα, φόνους, αίμα. Πολλά από τα τοπία της μοιάζουν σαν μήτρα, νωπά και πολυπλόκαμα. Άλλα προβάλλουν φασματικά, ξασπρισμένα κι εύθραυστα, και άλλα πάλι διαγράφονται απειλητικά, σαν δυσοίωνες, καρβουνιασμένες εκτάσεις διάστικτες με σκόνη και κηλίδες.

Βλαστός αυτών ήταν ότι το έτος 2000 άρχισε να εξετάζει στενότερα τον θάνατο, συγκεντρώνοντας την προσοχή της στη σάρκα καθώς μεταβάλλεται και μεταηλλάσσεται με το πέρασμα του χρόνου. Για το πιο συνταρακτικό κεφάλαιο αυτής της σειράς απέκτησε πρόσβαση σε μια ιατροδικαστική εγκατάσταση (ή «φάρμα πτωμάτων») όπου κατέγραψε τα αποσυντιθέμενα πτώματα με επιστημονική προσήλωση αηλιά και με τη γνωστή εκφραστική της γραφίδα.

Η εμμονή της με τις καταστάσεις ύλης που αλλοιώνονται, πουθενά δεν ενσαρκώνεται καλύτερα παρά στην έντονη υφή που χαρακτηρίζει τις φωτογραφικές της πλάκες, όπου ελέγχει τα απρόσμενα καπρίτσια της τεχνικής της με σκοπιμότητα. Οι διεργασίες της αψηφούν την ψηφιακή επανάσταση και μας παραπέμπουν πίσω στον 19ο αιώνα, ακριβώς όπως οι μέθοδοι δουλειάς της την ξεχωρίζουν από τους συγχρόνους της.

Διασχίζει πεζή τα λειβάδια του αμερικάνικου Νότου κουβαλώντας μια μηχανή μεγάλου φορμά 20x25 εκ., έτσι όπως οι στρατιώτες διέσχιζαν τα ίδια εδάφη με πλήρη εξάρτηση κατά τον εμφύλιο πόλεμο. Εφοδιάζει το φορτηγάκι της με κιντό σκοτεινό θάλαμο, όπου επιστρώνει με κολλητό γυάλινο αρνητικά.

Οι φακοί της, τους οποίους έχει προμηθευτεί από παλαιοπωλεία ακριβώς για τις παραμορφωτικές τους διαρροές, στρεβλώσεις και ρωγμές, προσδίδουν στις εικόνες της μια χαρακτηριστική αύρα. Ένας αρχαίος μεγεθυντήρας συμπληρώνει τις ασυνήθιστες εκτυπώσεις της, οι επιφάνειες των οποίων μοιάζουν να αναπνέουν και να διαχέονται στο θέμα της.

Έτσι και η τωρινή ενόττητα για τον Larry, εξετάζει το γυμνό του σώμα καθώς αυτό υποκύπτει στην ηλικία και τα προβλήματα υγείας, αλλά κυρίως στο ερευνητικό της βλέμμα και τα πλαστικά της χέρια. Οι εικόνες αναδίδουν την αίσθηση του παμπάλαιου... καθώς η ύλη και το φως συσσωρεύονται, το ίδιο συμβαίνει και με τις αντικειμενικές εκδηλώσεις του χρόνου. Ενεργώντας ως μνήμη καταπώς φαίνεται, ως χάδι ή ουλή, αφήνοντας το αναπόφευκτο άγγιγμά του πάνω σ' αυτές τις τόσο προσωπικές διεργασίες.

Laura Dotson

© Sally Mann. Courtesy Gagolian Gallery . "Blowing Bubbles", 1987

• Έχετε ασχοληθεί με θέματα πολύ διαφορετικά μεταξύ τους, όπως οι κυκλικές φάσεις της φύσης και της οικογένειας, η μεταβατική περίοδος από την παιδική στην ώριμη ηλικία, η αποσύνθεση του σκελετού του σκύλου σας μετά τον θάνατό του, γωνιές της γης γεμάτες προγονικές μνήμες... Ποια είναι τα κοινά χαρακτηριστικά που συνδέουν τον οραματισμό σας και την προσέγγισή σας;

Η φιλοσοφία μου είναι πάντα να προσπαθώ να δημιουργήσω τέχνη από το καθημερινό και το κοινότυπο. Οι περισσότερες φωτογραφίες που παίρνω είναι αντικειμένων που αγαπώ, που με γοητεύουν και μου τραβούν επιτακτικά την προσοχή. Την έμπνευση για το έργο μου δίνουν η οικογένειά μου και ο τόπος μου, χωρίς αυτό να σημαίνει πως είναι εύκολο να «τα δει» κανείς και να τα τραβήξει. Σαν τον Flaubert, θεωρώ δύο πράγματα όσια και ιερά στη δουλειά μου: ανευλάβεια και τελειότητα, η μεν συχνά κληρονομική, η δε πάντα αποτέλεσμα σκληρού κόπου.

• Έχετε πει πως «προσεύχεστε στον άγγελο της αβειοτήτας να αγγίξει την φωτογραφική σας πλάκα.» Αυτό μοιάζει να αναιρεί τη μεθοδολογία δημιουργών όπως ο Adams, που εξασκούσαν απόλυτο έλεγχο στην εκτέλεση του αρνητικού. Θα λέγατε ότι στη δική σας περίπτωση προσπαθείτε πάντα να επιτύχετε μια ισορροπία ανάμεσα στον έλεγχο και στο τυχαίο;

© Sally Mann. Courtesy Gagosian Gallery . "Untitled (#60)", 2000,

Πέρα από τα ευτυχή τυχαία περιστατικά που καμιά φορά κοσμούν το έργο και του προσδίδουν ενόττητα, η τέχνη απαιτεί ανένδοτη επιμονή, μια ιδιοσυγκρασία γέννημα αθεόφοβης διασταύρωσης ανάμεσα σε ένα καναρίνι και μια μπουληντόζα... και πάνω απ' όλα εξάσκηση, εξάσκηση στο βλέμμα.

• **Ο σύζυγός σας αποτελεί συνεχές θέμα σας εδώ και**

χρόνια. Μπορείτε να μας μιλήσετε για τη σχέση σας, όσον αφορά την φωτογραφία; Τον παρακολουθώ πάντα εντατικά από τότε που τον πρωτοείδα να μπαίνει με μεγάλα βήματα στο δωμάτιο που νοίκιαζα σε κάποια φοιτητική εστία. Με ζωηρό ενδιαφέρον προσήλωσα το βλέμμα μου σ' αυτόν τον ψηλόκορμο άνδρα. Σε έξι μήνες είχαμε παντρευτεί. Αυτά συνέβησαν πριν 40 χρόνια και σχεδόν το πρώτο πράγμα που έκανα ήταν να τον φωτογραφίσω.

• **Η αντιμετώπιση του θέματος των φύλων - άντρας/γυναίκα - παίζει σημαντικό ρόλο στο έργο σας;**

Είμαι μια γυναίκα που παρατηρεί, που κοιτάει. Στα παραδοσιακά αφηγήματα, οι γυναίκες που κοιτάζουν, ιδιαίτερα εκείνες που κοιτάζουν το ανδρικό φύλο χωρίς να κάνουν πίσω, τιμωρούνται. Δείτε για παράδειγμα την καημένη την Ψυχή των μύθων, πού τιμωρήθηκε αιώνια από τους θεούς γιατί είχε το θράσος να υψώσει το φανάρι της για να

"Hephaestus" © Sally Mann "Proud Flesh" (Aperture / Gagosian Gallery, October 2009)

δει επιτέλους τον εραστή της. Στον νου έρχονται αναρίθμητοι άνδρες, από τον Bonnard ως τον Callahan, που έχουν φωτογραφήσει τις ερωμένες ή τις συζύγους τους, αηλιά δυσκολεύομαι να βρω αντίστοιχα παραδείγματα ανάμεσα στις συναδέλφους γυναίκες φωτογράφους. Το να κοιτάξει μια γυναίκα έναν άνδρα με το μάτι εκτιμητή, να τον κοιτάξει κατάματα στον δρόμο, να του ζητήσει να τον φωτογραφήσει - όλα αυτά θεωρούνται ξεδιάντροπα για μια γυναίκα - ενώ για τους άνδρες είναι κοινοτοπίες, θα έλεγα ακόμα και αναμενόμενα.

• Η ιστορία του ανδρικού γυμνού χαρακτηρίζεται από την τάση να προβάλλεται ένα Απολλώνιο ιδανικό ή ένα ιδανικό δράσης. Μερικοί τίτλοι των έργων σας, όπως "Ο Δισκοβόλος/Δαυίδ", αναφέρονται στην κλασική ομορφιά και στην έντονη ενεργητικότητα. Και όμως, στην πραγματικότητα, ο πρωταγωνιστής των έργων σας, ο άντρας σας, μοιάζει να υποβάλλεται στον παθητικό ρόλο του

μοντέλου. Προσπαθείτε εσκεμμένα να απαλύνετε την εικόνα του, να τονίσετε την τρωτή άποψη της φύσης του και τις σωματικές του ατέλειες;

Είναι απόδειξη της τρομερής αξιοπρέπειας και εσωτερικής δύναμης του συζύγου μου που μου επέτρεψε να τον φωτογραφήσω έτσι. Οι θεοί θα μπορούσαν δικαιολογημένα να μου είχαν πετάξει από το χέρι αυτό το φανάρι που σήκωσα, γιατί μπρος στα μάτια μου ήταν ξαπλωμένος ένας

"Was Ever Love" © Sally Mann "Proud Flesh" (Aperture / Gagolian Gallery, October 2009)

© Sally Mann. Courtesy Gagolian Gallery
"Virginia #42", 2004,

© Sally Mann. Courtesy Gagolian Gallery
"Emmett #43", 2004,

άντρας θεόγυμνος και απίστευτα ευάλωτος, σαν τον Προμηθέα μπροστά στα όρνια.

• **Θεωρείτε ότι τα έργα αυτά θα ερμηνευτούν ως τρυφερά ή σκληρά;**

Πάντοτε φωτογραφίζω με θέρμη αλλά και με ειλικρινή, αισθητική, ψυχρή εκτίμηση. Εκτιμάω με το πάθος και της όρασης και της καρδιάς. Αλλά στη θερμή καρδιά πρέπει να συνυπάρχει και ένα στοιχείο πάγου.

Ο άντρας μου και εγώ έχουμε πια περάσει το απόγειο της φυσιολογικής μας ζωής και έχουμε αρχίσει να αισθανόμαστε στο πετσί μας την φθορά του χρόνου. Επιπλέον, ο άντρας μου υπομένει, με τη χαρακτηριστική του πια αρχοντιά, τη μυική δυστροφία που του παρουσιάστηκε τελευταία. Το ότι ήταν τόσο πρόθυμος να συνεργαστεί είναι σπαρακτικό και συγχρόνως προκαλεί δέος.

• **Οι καλλιτέχνες στους οποίους αναφερθήκατε και άλλοι, όπως ο Stieglitz, ο Weston και ο Gowin, που φωτογράφιζαν τις γυναίκες τους γυμνές, συχνά κατηγορήθηκαν πως τις εξέθεσαν, τις μετέτρεψαν σε αντικείμενα και σε στερεότυπα. Προβλέπετε τέτοιες αντιδράσεις για τη σειρά αυτήν;**
Η εκμετάλλευση βρίσκεται στη ρίζα κάθε σχέσης φωτογράφου και μοντέλου, ακόμα και 40 χρόνια αργότερα. Ο άντρας μου και εγώ ξέρουμε πόσο ηθικά περίπλοκη και σημαντική είναι η πράξη της φωτογράφισης, πόσο είναι φορτισμένη με ζητήματα εμπιστοσύνης, υπευθυνότητας, ισχύος και συννενοχής. Και πόσο συχνά οι καλές εικόνες βγαίνουν σε βάρος του μοντέλου. Οι δυο μας γνωρίζαμε πως αυτές οι φωτογραφίες θα κατέληγαν εις βάρος του.

"Ponder Heart" © Sally Mann "Proud Flesh" (Aperture / Gagosian Gallery, October 2009)

Φωτ.: Michelle Hood

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Η SALLY MANN, μια από τις πιο διάσημες σύγχρονες φωτογράφους των ΗΠΑ ζει και εργάζεται στο Λέξινγκτον της Βιρτζίνια, όπου γεννήθηκε το 1951. Η Mann έχει τιμηθεί με πολλά βραβεία και το έργο της στεγάζεται στα μεγαλύτερα ιδρύματα διεθνώς. Στα πολυάριθμα βιβλία της συγκαταλέγονται τα *What Remains* (2003), *Deep South* (2005) και από την Aperture οι εκδόσεις *At Twelve* (1988), *Immediate Family* (1992) και *Proud Flesh* (2009). Η κινηματογραφική ταινία "*What Remains*" γύρω από τη δουλειά της, έγινε δεκτή με διθυραμβικές κριτικές το 2005. Τη Mann εκπροσωπεί η Γκαλερί Gagosian της Νέας Υόρκης.